

Levenslang op basis van ‘gemanipuleerde telefoontaps’

Lex van Almelo

Mag je in een rechtsstaat van de hoogste rechter verwachten dat hij een veroordeling tot levenslange gevangenisstraf kritisch beoordeelt wanneer die voor meer dan 90 procent is gebaseerd op telefoontaps, terwijl drie getuige-deskundigen beweren dat deze taps gemanipuleerd zijn? Voor wie dit verwacht, is het arrest van de Hoge Raad in de zaak tegen Hüseyin Baybasin (21 oktober jl.) moeilijk te verteren.

Het arrest van de Hoge Raad (zaaknummer 00119/03, LJN-nummer AH 9922) bestaat vrijwel uitsluitend uit lange citaten uit het arrest van het gerechtshof Den Bosch, waartegen de verdediging in cassatie ging. De Hoge Raad heeft er zelf feitelijk alleen maar aan toegevoegd dat de geciteerde redeneringen van het Hof niet onbegrijpelijk zijn. Adèle van der Plas, samen met Gerard Mols de advocaat van Baybasin: ‘Ik vind het schokkend dat de hoogste rechter in een rechtsstaat manipulaties met bewijsmateriaal toestaat. We hebben de Hoge Raad al het bewijsmateriaal laten zien. De Hoge Raad heeft dus met open ogen beslist.’

Baybasin is onder meer veroordeeld wegens het medeplegen en uitlokken van moord. Het bewijs is vrijwel uitsluitend gebaseerd op 6000 telefoongesprekken, die in de loop van zes maanden zijn afgetapt en die in het Engels, Turks en Koerdisch werden gevoerd. Van der Plas: ‘Het bewijsmateriaal bestaat voor meer dan 90 procent uit interpretaties van vertalingen van telefoongesprekken.’ Er bestaan zo veel twijfels over de betrouwbaarheid hiervan dat het opvallend is dat de Hoge Raad daarop ingaat als een kip die over de soep vliegt. Om te beginnen wekt het aantal gesprekken verbazing. Het is praktisch niet onmogelijk om gemiddeld 33 gesprekken per dag te voeren.

‘Maar het gaat hier om gesprekken met de GSM naar het buitenland, waarvan de kosten flink kunnen oplopen. Het is dan wel heel vreemd dat er geen rekening boven tafel is gekomen en de telecomprovider geen verkeersgegevens heeft kunnen overleggen,’ zegt telefoontap-expert en oud-medewerker van de militaire inlichtingendienst MID Hans van der Ven. Net als twee andere getuige-deskundigen (rechercheur Martin Kuyman en de bij het Amerikaanse OM geaccrediteerde Barry

Hüseyin Baybasin in het Turkse dorpje Lice, 1998

Foto:ANP

Dickey) is Van der Ven ervan overtuigd dat de cassettebandjes, waarop de getapte gesprekken zijn vastgelegd, zijn gemanipuleerd. ‘Er staan stiltes van 200 tot 400 milliseconden op de bandjes die ik als telecommunicatiedeskundige niet kan verklaren.’ Als het om normale stiltes in een gesprek zou gaan, zou de technische analyse een ruissignaal te zien moeten geven en dus een dip in de grafiek. Maar de grafiek vertoont een gat bij de stiltes. En dan laat Van der Ven ‘de vreemde piepjes’ nog buiten beschouwing.

‘MAKE HIM COLD’

Het is dus zeker niet ondenkbaar dat er (door de Nederlandse recherche, de Turkse politie of de Turkse geheime dienst?) verschillende gesprekken aan elkaar zijn gelast. Zo zouden fragmenten uit een gesprek dat Baybasin rond 1993 voerde (‘ja, ja, het is kwaad spel...’) zijn geplakt aan een telefoongesprek uit 1997, dat over een andere transacties ging.

Ook de vertalingen c.q. interpretaties van de gesprekken roepen vraagtekens op. Als Baybasin volgens de verdediging aan zijn gesprekspartner vraagt voor hem contact te leggen met een derde ‘to make him call’ staat er in het tapverslag ‘to make him cold’.

Volgens het gerechtshof in Den Bosch is het theoretisch niet onmogelijk om (in dit geval analoge) geluidsopnamen te manipuleren. Maar het hof hecht veel waarde aan de verklaring van de des-

kundige van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), die de geluidsopnamen alleen met het oor heeft beluisterd, maar niet technisch heeft geanalyseerd. Het hof vindt de overeenkomsten van de gesprekken met de werkelijkheid zo groot dat het niet aannemelijk is dat de gesprekken ook daadwerkelijk gemanipuleerd zijn. Verder meent het hof dat de verdediging alle gelegenheid heeft gekregen om het recht op een eerlijk proces te verwezenlijken.

Dat laatste nuanceert Adèle van der Plas. Omdat Baybasin eerst andere advocaten had (Victor Koppé en Stijn Franken respectievelijk David Moszkowicz) was de deskundige van het NFI al door het hof gehoord, voordat Van der Ven en Kuyman met hun analyses kwamen. Het hof heeft de laatste twee niet willen horen. De verklaring van Dickey hebben Van der Plas en Mols pas in cassatie gepresenteerd. De Hoge Raad heeft er kennis van genomen, maar zich daardoor kennelijk niet laten beïnvloeden.

Van der Plas en Mols gaan door met hun onderzoek, gaan naar het Europese Hof in Straatsburg en zullen een civiele procedure tegen de staat aanspannen om de originele geluidsopname te kunnen onderzoeken.

Vrije vestiging niet voor procureurs

door mr. S.J.F.J. Claessens LL.M.

Advocaten uit andere EU-lidstaten kunnen na drie jaar regelmatige en effectieve bezigheid in het Nederlandse recht (en gemeenschapsrecht) integreren in het beroep van de ontvangende lidstaat. Zij omzeilen dan de voorwaarden van Richtlijn 89/48/EEG, in Nederland geïmplementeerd met de Verordening op de Proeve van Bekwaamheid en het Reglement op de Proeve van Bekwaamheid. Art. 10 van Richtlijn 98/5/EG dwingt tot gelijkstelling van de genoemde integratie met de Proeve. In Nederland is dit echter niet het geval. Als aan de criteria van art. 2a Advocatenwet is voldaan mag een Duitse *Rechtsanwalt* zich 'advocaat' noemen, maar omdat art. 62 van de Advocatenwet niet is aangepast wordt hij geen procureur.

Art. 62 Advocatenwet regelt de toegang tot het beroep van procureur – een aparte functie, maar sinds jaar en dag worden advocaten automatisch benoemd tot procureurs. Deze bepaling noemt als toegangsmogelijkheden een studie rechten aan een Nederlandse universiteit, of een EG-Verklaring door een proeve van bekwaamheid. De periode van drie jaar van art. 2a Advocatenwet wordt niet genoemd, zodat advocaten niet na drie jaar, waarschijnlijk anders dan zij denken, volwaardig het beroep van advocaat kunnen uitoefenen. Ze kunnen in hun eigen arrondissement geen civiele zaken uitvoeren, een ernstige beperking omdat 'buitenlandse' advocaten met name werkzaam zullen zijn in de civiele sector. Zij worden min of meer gedwongen de Proeve van Bekwaamheid af te leggen; iets wat door de Orde en het ministerie van Justitie overigens grif wordt toegegeven.

De constructie, bewust gebruikmaken van een bijna achterhaald functieonderscheid om zo de integratie van buitenlandse advocaten te frustreren, druist in tegen geest, inhoud en bewoordingen van Richtlijn 98/5/EG. Het is immers een substantiële schending van de rechten die aan buitenlandse advocaten in Richtlijn 98/5/EG zijn toegekend, zodat Nederland de kans loopt te worden veroordeeld door het Hof van Justitie op basis van art. 226 EG-verdrag.

AGENDA

International Dispute Resolution in the Netherlands

Op 10 december organiseert het ICC in Den Haag een congres over de mogelijkheden en ontwikkelingen van International Dispute Resolution, met een focus op Nederland: het regulerend kader, herziening van de wetgeving en de kwaliteiten van Nederlandse arbiters. Ook wordt er gesproken over 'dispute settlement in Bilateral Investment Treaties'. De conferentie is bedoeld voor managers, bedrijfsadviseurs en advocaten, en iedereen die iets te maken heeft met internationale commerciële arbitrage. Sprekers onder anderen: Gerard Meijer en Brian King (Freshfields), Peter den Boer (min. van Economische Zaken), Albert Jan van den Berg (Hanotiau & Van den Berg), Jan Eijsbouts (Akzo Nobel), Otto de Witt Wijnen (Rotterdam), Piet Wackie Eysten (De Brauw). Kosten: € 190,- (ICC-leden), € 280 (niet-leden). Informatie: 070-383 66 46, fax: 070-381 95 63, www.icc.nl; j.w.gunster@icc.nl.

Djoe dillens

Mijn eerste *due diligence*-onderzoek deed ik enkele weken nadat ik als advocaatstagiaire begon in de sectie ondernemingsrecht, begin jaren negentig. Dat was best spannend; een onderzoek waarvan je de naam niet begreep, verlicht door tl-buizen in de kelder van een vreemd kantoor, door iedereen *dataroom* genoemd, en omringd door enkele tientallen ordners. Die ordners bevatten alle juridische relevante documenten van de onderneming die werd overgenomen. De medeonderzoekers waren eveneens beginnende advocaten, waardoor een *due diligence*-onderzoek een soort ontgroeningsritueel was. Het verblijf in die kelder schiep onmiskenbaar een band. Je moest elkaar regelmatig wakker houden en behoeden voor waanzin. Ik verzandde nog wel eens in een pakket algemene voorwaarden van het lifttechnische serviceabonnement of de bedrijfsshovenier. Pas later begreep ik dat je dat soort stukken mocht overslaan.

Een lijk in de kast werd nooit gevonden. Altijd produceerden we lijvige rapporten die werden aangeduid als *preliminary report, for discussion purpose only*.

In die tijd kwam ik ook voor het eerst in contact met accountants. Dat waren de jongens met wie je geen koffie dronk in de pauze. Ze leken dit werk nogal serieus te nemen. Over hun bevindingen deden ze altijd geheimzinnig. Eigenlijk vonden ze dat ze ook het juridische deel er wel bij hadden kunnen nemen. We hebben later hier en daar gezien waartoe deze zelfoverschatting kan leiden.

Het *due diligence* onderzoek heeft sindsdien een grote vlucht genomen. De term wordt tegenwoordig vaak in de mond genomen – opdrachtgevers spreken meestal van *djoe dillens* – en het onderzoek geldt als panacee voor de meest uiteenlopende problemen. Het interessante is dat er ook veel problemen door worden veroorzaakt.

De malheur van Ahold is te wijten aan onzorgvuldig of onvolledig *due diligence*-onderzoek. De datarooms van Aholds buitenlandse overnames waren ongetwijfeld gevuld met stagiaires, die later in de krant konden lezen dat ze een bijdrage hadden geleverd aan de overname van bijvoorbeeld US Food Service. 'Kijk moeder, daar heb ik nog de *due diligence* voor gedaan.'

De vuistregel – zet vooral onervaren en argeloze werknemers in – wordt ook bij de overheid in acht genomen. Wie stage loopt bij de AIVD mag de onderzoeken doen.

Ik begrijp daarom heel goed waarom in het Roy van Zuydewijn-onderzoek een onbeduidend sociale-dienstdossier volledig wordt uitgespit, terwijl in het Wise Smit-onderzoek een ordner met saillante details over topcriminelen en wapenhandelaren onvermeld blijft. Je kunt nu eenmaal niet alle stukken hebben gelezen. En welke jonge ambtenaar kent anno 2003 nog de naam Klaas Bruinsma? Daarbij komt dat het Mabel-rapport *preliminary en for discussion purpose only* was. Balkenende vond overigens dat deze *djoe dillens* prima was uitgevoerd. Desondanks komt er een onderzoek naar het onderzoek.

De vraag is nu door wie dat moet worden uitgevoerd. Mijn antwoord luidt: door advocaten.

Het is niet goed om die ambtenaren onderzoek te laten doen naar hun eigen *sloppy djoe dillens*. Nee, hier ligt een verdraaid leuk werkterrein braak voor advocaten die hun sporen in het *due diligence* onderzoek hebben verdiend. Ik houd me zeer aanbevolen.